

Bemærkninger til lovforslaget.

Med udgangspunkt i en af præsidenten for Det kgl. danske videnskabernes selskab, professor, dr. Niels Bohr i januar 1951 til undervisningsministeren rettet skriftlig henvendelse har regeringen i den derefter forløbne tid overvejet, hvorledes der ved foranstaltning fra statens side vil kunne tilvejebringes en væsentlig forbedring af vilkårene for dansk videnskabelig forskning.

Man har herved haft følgende forhold for øje:

Statens støtte til videnskaben har stort set hidtil været begrænset til ved faste årlige bevillinger at holde driften af universiteterne og de øvrige højere læreanstalter i gang, at opretholde biblioteker og andre videnskabelige samlinger og at stille til rådighed midler til studierejser for professorer ved læreanstalterne og for yngre videnskabsmænd indenfor deres område; hertil kommer, ligeledes i henhold til faste årlige bevillinger, nogle få stipendier til fremme af almindelige studieformål for videnskabsmænd, der endnu ikke er kommet i faste stillinger som universitetslærere o. lign. Endvidere er der uden for de offentlige institutioners ramme ved særlige finanslovbevillinger, givne enten som engangsundestøttelser eller som mere varige bevillinger, ydet støtte såvel til enkeltpersoner som til selskaber og foreninger, der forfølger videnskabelige formål ved udgivelse af skrifter og periodiske publikationer m. v. Som en foranstaltning af særlig natur kan desuden nævnes, at der i henhold til lov nr. 194 af 30. marts 1946 årlig bevilges 250 000 kr. som dispositionsbeløb for det teknisk-videnskabelige forskningsråd, og endelig fortjener det at fremhæves, at det ved lov nr. 555 af 4. oktober 1919 oprettede og ved lov nr. 274 af 9. juni 1948 forøgede Rask-Ørsted Fond har præsteret en uundværlig hjælp til dansk videnskabelig virksomhed, men kun i dens forbindelse med mellemfolkelig forskning.

Det må erkendes, at det offentliges ydelser på disse områder har været af grundlæggende betydning, for så vidt som der herved er skabt det uomgængelig nødvendige fundament for, at videnskabelig undervis-

ning og forskning overhovedet har kunnet komme til eksistens. Men til herudover at sætte videnskabsmænd i stand til uhindret af materielle vanskeligheders tynge at udfolde deres evner og kræfter enten til fordybelse i grundvidenskaberne eller til løsning af foreliggende konkrete forskningsopgaver af mere praktisk natur er statens normale bevillinger utilstrækkelige og har i lang tid været det. Hvad særlig de højere læreanstalters laboratorier angår, forslår disses annua under nutidens forhold ikke til mere end til at opretholde undervisningen af de studerende og til indenfor yderlig snævre rammer at give muligheder for en selvstændig forskning.

I bestræbelserne for at holde forskningen her tillands oppe har det derfor været af allerstørste værdi, at forskellige private fond — blandt hvilke der særlig er grund til at nævne Carlsbergfondet — er rykket videnskaben til undsætning ved til fremme af særlige opgaver at tilskyde store beløb, der en tid lang har kunnet betragtes som en nogenlunde tilstrækkelig hjælp til supplerende af de fra offentlig side bevilgede midler.

Men det stiller sig ikke længere således. Effektiviteten af den bistand, der efter det anførte er ydet af de pågældende fond, er gennem en årrække blevet forringet i afgørende grad dels som følge af den almindelige prisudvikling, dels på grund af den naturvidenskabelige forsknings stedse voksende behov for kostbart udstyr, dels endelig fordi der i nutiden inden for så at sige alle videnskabsgrene er sket en rivende udvikling, som har lukket op for stadig flere forskningsmuligheder, til hvis udnyttelse der af brist på pengemidler enten slet ikke eller dog kun sparsomt kan leveres bidrag fra dansk side.

Det er under disse omstændigheder, at regeringen har fundet tiden inde til at søge den ovenfor skildrede tilstand bragt på fode ved en kraftig og varig indsats fra statens side. Det forstår sig, at en sådan ændring til det bedre først og fremmest må ske for at fremme dansk åndsliivs eget tarv. Men i nær forbindelse hermed er der et andet hensyn at tage vare på. Vanskelighederne for den hjemlige forskning